

Mesečni izveštaj o ljudskim pravima migranata, izbeglica i tražilaca azila u Srbiji i Makedoniji

Ovaj izveštaj ima za cilj da predstavi trenutnu situaciju u vezi sa poštovanjem ljudskih prava i sloboda migranata, izbeglica i tražilaca azila koji prolaze kroz, ili borave u Srbiji i Makedoniji. Podaci u ovom izveštaju su dobijeni od 24 organizacije civilnog društva iz Srbije i Makedonije, u okviru mreže Pomoć na putu.

Situacija u Srbiji

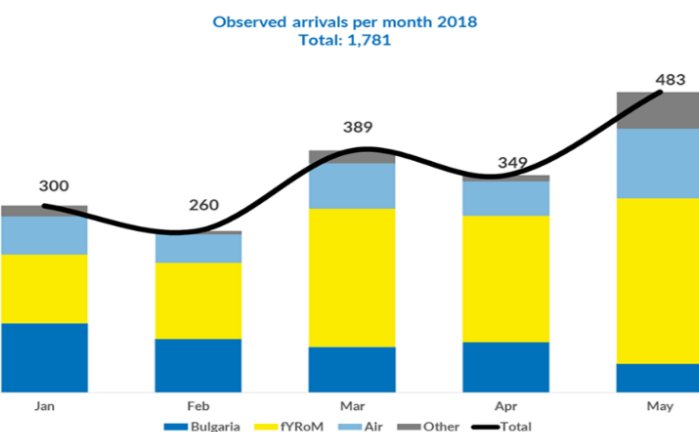
U toku maja nastavilo se povećanje broja novih dolazaka migranata, izbeglica i tražilaca azila u Srbiju, uglavnom Avganistanaca, Pakistanaca i Iranaca. Istovremeno, beleži se i veći broj odlazaka iz Srbije preko nove rute koja vodi kroz Bosnu i Hercegovinu (BiH) prema Hrvatskoj i Sloveniji.

U parku kod Ekonomskog fakulteta i autobuske stanice u Beogradu primetan je veći broj migranata, kako porodica, tako i samaca. Većina je

došla iz prihvatnih centara Preševo, Vranje i Principovac sa namerom da uz pomoć krijumčara nastave put preko teritorije BiH. Nakon dugog

čekanja na legalan prelazak granice sa Mađarskom, odlučili su se za ovaj novi i ilegalni put, jer su čuli da retko koga vraćaju nazad. Prema informacijama IOM-a, dnevno u BiH iz Srbije ulazi 200-300 migranata.

Novi *Zakon o azilu i privremenoj zaštiti* i novi *Zakon o strancima* usvojeni su u martu 2018. godine. Njihova primena se sa nestrpljenjem očekuje zbog promena koje donose, a koje bi trebalo da unaprede postojeći sistem azila. Novim zakonom je predviđeno da službenici Kancelarije za azil imaju rok od 15 dana od dana dobijanja registracije i

Broj novih dolazaka migranata u Srbiju od početka 2018. godine (izvor: UNHCR Serbia Update 14-27 May 2018)

izdavanja potvrde o izraženoj nameri za traženje azila, da sprovedu službenu radnju podnošenja zahteva za azil, a ukoliko se propusti taj rok (što se očekuje da će najčešće biti slučaj), onda lice ima mogućnost da lično, pismenim putem podnese zahtev.

Problemi koji se tiču pristupa postupku azila, samoj proceduri i problemi osoba za koje je konačna odluka negativna, još uvek su prisutni. Više njih je pomenulo da ih "svi samo obaveštavamo kako da se prijave i kakva je procedura, a da im niko ne daje realne informacije o našoj zemlji - da li je bezbedno, gde bi mogli da rade, kolike su plate", a da su to zapravo informacije koje im najviše trebaju da bi odlučili da li žele da ostanu ovde.

Broj izbeglica i migranata u Srbiji krajem maja bio je **3.041** (podaci UNHCR-a, 27.5.2018.). Većina (90%) je smeštena u 18 tranzitno-prihvatnih i azilnih centara, dok se oko 300 nalazi u Beogradu ili u pograničnim područjima sa Hrvatskom i Mađarskom.

UNHCR beleži nastavak povećanja broja novih dolazaka od početka godine: u toku maja evidentirano je 483 dolazaka, najviše iz pravca Makedonije, zatim avionom, iz pravca Bugarske i sa drugih lokacija.

Očekuje se da će po početku primene novog Zakona stanje u toj oblasti da se poboljša. Potrebno je uložiti napore i naći najbolja rešenja kojima bi se regulisao status osoba koje su već u velikoj meri integrisane u srpsko društvo, a čiji je zahtev za azil odbijen ili odbačen. Takođe, potrebno je pravno regulisati status tzv. iregularnih migranata koji su u Srbiji već duže vreme, bez puno mogućnosti da ostvaruju svoja osnovna prava.

Smeštaj u prihvatnim i centrima za azil

Svakodnevno na desetine migranata dobrovoljno napuštaju centre u kojima su bili smešteni i odlaze ka Bosni i Hercegovini. Najpre uzimaju dozvolu za izlazak od 72 sata kako ne bi imali problema sa policijom izvan kampa, a potom odlaze u Beograd, iz kojeg se upućuju ka BiH. Oni koji imaju novca idu sa krijumčarom, a oni koji nemaju idu sami i orijentišu se uz pomoć GPS-a. Većina bez problema stiže do BiH, međutim, po navodima migranata, krijumčari za prelazak iz BiH u Hrvatsku traže 2000 eura po osobi. Migranti tvrde da su njihovi sunarodnici koji su pre mesec dana napustili kamp u Preševu i otišli u Bosnu, uspeli preći u Hrvatsku i sada se već nalaze u Nemačkoj, Italiji, Francuskoj.

Veći broj stanovnika centara rešio je da napusti Srbiju i proba da pređe granicu između Bosne i Hrvatske. Oni koji su ostali takođe se spremaju na put. Novonastala situacija je uticala na raspoloženje svih migranata, a najviše dece. Ljudi su uglavnom tužni i zabrinuti, pokušavaju da smisle kako da i oni pođu dalje na put. Deca ne žele da idu u školu, posebno sada kada su im drugari otišli. Osećaju se usamljeno i demotivisani su. Očigledno je da migranti sve teže podnose život u centrima i da žive u stalnom iščekivanju kada će moći da napuste Srbiju i nastave put. Skoro svakodnevno se dešavaju razni incidenti i svađe između migranata. S obzirom da u centrima korisnici borave duže od godinu dana, njihove potrebe se menjaju i postaju složenije. Veliki broj svakodnevno doživljava različite simptome depresije, kao i druge oblike mentalne patnje i uznemirenosti. Nephodno je organizovati stalnu psihosocijalnu podršku i za odrasle, kao i organizovane aktivnosti kojima bi prekratili vreme u centrima. Ipak, većina organizacija civilnog društva, zbog nedostatka sredstava za projekte, smanjuje broj zaposlenih koji rade u prihvatnim i azilnim centrima.

Sredinom maja je počeo Ramazan, što se odrazilo i na smanjenje aktivnosti stanovnika centara.

Migrantska deca u školama

Broj dece u redovnim školama u maju je bio na dosadašnjem minimumu, sa oko 300 dece koja pohađaju nastavu. Povećao se broj izostanaka sa nastave zbog pokušaja prelaska granice. Heterogenost i mobilnost populacije dosta utiče na motivaciju nastavnika, pa kvalitet nastave nije isti u školama gde se često menjaju učenici i tamo gde je populacija stabilnija. Škole se u velikoj meri oslanjaju na spoljne saradnike iz nevladinih organizacija, tako da je važno urediti na koji način se volonteri i medijatori uključuju i šta im je opis poslova. Postoji jasan stav nadležnog Ministarstva da će nastaviti da podržava uključivanje u redovno obrazovanje i raditi na uređivanju oblasti koje nisu dovoljno jasne.

U školi „Branko Pešić“ dogodio se incident pri čemu je šest učenika iz Avganistana zadobilo lakše povrede. Incident su izazivale punoletne osobe iz obližnjeg naselja koje su napale učenike-migrante. Škola je odmah reagovala, pozvala policiju, uvela učenike u školu i sprečeno je da dođe do ozbiljnijih povreda. Napadači su polomili školski inventar i privedeni su zbog napada i uništavanja javne svojine.

Ovog meseca se jedan roditelj požalio da se njegovo dete oseća diskriminisano u školi. Po njegovim rečima, učiteljica ga je premestila u poslednju klupu, ne uključuje ga u aktivnosti na času i ne zadaje mu domaće zadatke. Uz sve to, ostao je kao jedino dete migrant u tom odeljenju, pa je bilo izazovno objasniti mu da treba da nastavi sa školovanjem. U razgovoru sa učiteljicom, situacija je rešena.

"Naša deca se stalno osećaju kao da su drugačija, svi ih posmatraju kao da su u nekom izlogu, zato nisam srećan kada moje dete sedi samo u poslednjoj klupi i još više je odvojeno od ostatka grupe. Tako izgleda kao da je razlika između dece stvarna." - F.S.(32)

Situacija u Makedoniji

Tokom maja 2018. godine situacija u Makedoniji ostala je manje-više ista. Broj izbeglica u tranzitnim kampovima nije bio veći od 35. Prema zvaničnim statističkim podacima Ministarstva unutrašnjih poslova, nema zabeleženih slučajeva migranata / izbeglica koji su uhvaćeni na neregularnim rutama, međutim, uvid na terenu pokazuje neprekidno kretanje.

Najveći broj izbeglica koji su u maju stigli u kamp u Tabanovce, došli su iz Srbije, dobrovoljno ili su prisilno vraćeni. Bilo je izbeglica koje su uspele da stignu u Srbiju (Beograd) iz Grčke, ali ubrzo nakon toga ih je uhvatila srpska policija i vratila u Makedoniju. Istovremeno, značajan broj porodica koje je više od godinu dana boravio u centru Preševo, odlučio je da se dobrovoljno vrati sa namerom da idu u Grčku. Na primer, tokom meseca ukupno je bilo 98 izbeglica / migranata koji su stigli u tranzitni kamp Tabanovce, od kojih je 35 napustilo kamp odmah ili u narednim danima. U Gevgeliji je ukupno 115 izbeglica / migranata uhvatila policija ili su sami došli u kamp, od kojih je oko 93 odmah "deportovano" u Grčku.¹

Dana 10. maja su u kamp Tabanovce stigle tri porodice iz Avganistana. Grupa se sastojala od 11 osoba, među kojima je bila jedna trudnica, samohrana majka i 6 maloletnika, od kojih je najmlađi imao 7 meseci, a najstariji 7 godina. Oni su stigli iz Srbije nakon što su neko vreme boravili u centru Preševo. Dobrovoljno su se vratili u Makedoniju sa namerom da idu u Grčku.

Tokom maja, jedan zahtev za azil podneo je čovek iz Pakistana. Zbog vrlo lošeg zdravstvenog stanja, odmah je prebačen u Prijemni centar za tražioce azila u Vizbegovu. Za sve izbeglice koje su stigle u kampove obezbeđeni su higijenski proizvodi, hrana i medicinska pomoć kada je to bilo potrebno.

Novi zakon o azilu

Tokom prethodnog meseca, u Skupštini je izglasan novi Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti. Ovaj zakon zapravo predstavlja novi zakon o azilu. Svrha novog zakona je da se uključe direktive EU o izbeglicama i migrantima. Po prvi put, zakon uključuje i prepoznaje "seksualnu orijentaciju" kao osnovu za progon i osnovu za traženje azila u Makedoniji. Takođe se izostavljaju loše zakonske promene iz 2016. godine (vremensko ograničenje spajanja porodice i određivanje "treće sigurne zemlje"). Međutim, problematično je što se uvodi mogućnost ograničavanja slobode kretanja tražilaca azila u određenim situacijama, među kojima je i postojanje "rizika od bekstva". S obzirom na prirodu izbegličke krize i situaciju koja se primećuje na terenu, ova mogućnost da se tražilac azila "pritvori" u upravnom pritvoru može dovesti do ozbiljnog kršenja prava migranata i izbeglica, konkretno slobode kretanja i prava na slobodu. Pored toga, postupak za zadržavanje tražilaca azila je nejasan i problematičan (odluku ne donosi sudsko telo, već Ministarstvo unutrašnjih poslova), što dovodi u pitanje ustavnost ovog zakona. Tokom maja, Makedonsko udruženje mladih advokata pokrenulo je inicijativu za ocenu ustavnosti zakona pred Ustavnim sudom.

¹ Navedeni brojevi su nezvanični i zasnovani samo na monitoringu koji vrši partnerska organizacija iz Mreže "Pomoć na putu"

PREPORUKE

Za Srbiju:

- Potrebno je nastaviti napore kako bi se osiguralo poštovanje prava na azil i pristup postupku, te efikasan postupak azila i zaštite za osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita.
- Adekvatnu zaštitu treba pružiti i onim izbeglicama i migranatima izvan sistema, koji nisu registrovani i smešteni, na način koji će im omogućiti da ostvare svoja osnovna prava.
- Sprečavanje krijumčarenja i trgovine ljudima ostaje visoko na listi prioriteta, uz zalaganje za sprečavanje maltretiranja izbeglica i migranata od strane vlasti ili civila duž izbegličke rute.
- Za efikasno pružanje sveobuhvatne pomoći potrebna je koordinacija aktivnosti između organizacija civilnog društva i pružalaca usluga iz javnog sektora. Izvodljivost i uticaj aktivnosti dostižu maksimum ukoliko su koordinisane između svih ključnih aktera.
- Od velike su važnosti aktivnosti informisanja, povezivanja, upoznavanja i interkulturalne razmene kako bi se premostila distanca između lokalne i izbegličke zajednice. U kontekstu početka školske godine, važno je informisati i saradivati sa roditeljima lokalne dece i dece izbeglica radi bolje pripreme i sprečavanja nerazumevanja, predrasuda i straha.
- Osnovna ljudska prava i slobode izbeglica i migranata treba da budu promovisana, poštovana i zaštićena u svakom trenutku, od strane svih institucija i građana.
- Potrebno je uložiti napore da se diskriminacija prema migrantima spreči i da se u slučajevima dokazane diskriminacije adekvatno reaguje kako se ona ne bi ponavljala.
- Postoji velika potreba u prihvatnim i centrima za azil da se organizuje slobodno vreme i obezbede okupacione, rekreativne i druge aktivnosti za migrante.

Za Makedoniju:

- Praksu nelegalnih deportacija izbeglica u Grčku treba odmah prekinuti i zameniti zakonskom procedurom readmisije onih koji žele da se vrate u Grčku.
- Svaku sumnju na postojanje policijskog nasilja ili zločina iz mržnje protiv izbeglica treba prijaviti i temeljno ispitati od strane Ministarstva unutrašnjih poslova. Izbeglice koje su žrtve krijumčara ne smeju da se drže u pritvoru u Prihvatnom centru za strance u Skoplju kao svedoci u krivičnom postupku.

This project is funded by the European Union

Ova publikacija je pripremljena uz finansijsku podršku Evropske unije, u okviru projekta "Pomoć na putu - podrška zaštiti ljudskih prava migranata koji prolaze kroz Makedoniju i Srbiju". Sadržaj ove publikacije je isključivo odgovornost Fondacije Ana i Vlade Divac, i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

Projekat realizuju:

